

UMUTSUZLUKTAN UMUDA, YOK OLMA ENDİŞESİNDEN YENİDEN DOĞUŞA: ABDÜLFETTAH RAUF’UN ŞİİRLERİNDE GELECEĞE UMUTLA BAKIŞ

Mehmet Güneş

Prof. Dr., Marmara Üniversitesi, mgunes@marmara.edu.tr

ORCID: 0000-0003-2330-6339

DOI: <http://doi.org/10.51331/EB10MG>

GİRİŞ

Azîz-i kavm idik a'da zelîl kıldı bizi¹

Abdül Fettah Rauf sadece Kuzey Makedonya Türk edebiyatında değil tüm Türk edebiyatı içerisinde haklı bir yer ve üne sahiptir. “İslam medeniyetinin Balkanlardaki âlim-entelektüel-şair

1 Bu mısra bazı kaynaklarda “Azîz-i vakt idik a'dâ zelîl kıldı bizi.” şeklinde geçse de özgün hâli bu şekildedir. Bkz. Hüseyin Raci Efendi, *Zağra Müftüsünün Hatıraları: Târîhçe-i Vak'a-i Zağra*, haz. Ertuğrul Düzdağ (İstanbul: İz Yayıncılık, 2012), 56.

temsilcilerinden biri”² olan Abdülfettah Rauf’un şiirleri; Rumeli’ye olan bağlılığı ile Rumeli’nin tarihî ve tabii güzelliğini ve bu güzellikler karşısındaki hisleri aktarma biçimiyle Yahya Kemal’in şiirleriyle benzeşirken Rumeli şehirlerinin tahribatı, bu coğrafya halkındaki bedbinliğini yansıtırken ise Mehmet Âkif’in şiirlerini hatırlatır. Abdülfettah Rauf’un şiirlerine bir bütün olarak bakıldığında onun şiirlerinde, klasik Türk şiiriyle de Türk halk şiiriyle de tasavvuf şiiriyle de modern Türk şiiriyle de ne kadar belirgin benzerlikler olduğu fark edilir.³

Abdülfettah Rauf, sadece Üsküp/Kuzey Makedonya’dan değil tüm Rumeli’den Türk kültürünün izlerinin silinmeye çalışıldığı dönemde yaşar. O yaşadığı müddetçe Rumeli’de Müslüman Türk kültürünün yaşaması için amansız mücadele verip bedeller öderken bir yandan da eserleriyle Rumeli coğrafyasında yaşamaya devam eden Müslümanların maruz kaldığı zulmü, İslam eserlerine yapılan tahribatı, bunlara karşı kendilerinin verdikleri mücadeleleri de aktarır. Bu nedenle onun şiirleri sosyal tarihe tanıklık edebilecek metinlerdir.

Abdülfettah Rauf’un şiirleri, hayat hikâyesiyle de birlikte okunmaya müsaittir. O, Balkan coğrafyasındaki Müslüman Türklerin büyük acılar yaşadığı, ölüm kalım mücadelesi verdiği yıllarda yaşar ve bu uğurda büyük bedeller öder; yaşadığı onca acıya, gördüğü onca zulme rağmen⁴ Müslümanca ya da insan onuruna

2 Sevba Abdula, “Vatanını Kaybeden Bir Alim, Şair ve Entelektüel: Abdülfettah Rauf”, *Abdülfettah Rauf: Şiiri, Düşünce Dünyası ve Hayatı* içinde, ed. Sevba Abdula (Üsküp: IDEFE Yayınları, 2023), 27.

3 Abdülfettah Rauf’un şiirleriyle ilgili kapsamlı bir çalışma için bkz. Elif Nazim, *Üsküplü Abdülfettah Rauf’un Şiirlerinde Balkan Tarihi, Coğrafyası ve Kültürü*, (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, İstanbul 2024).

4 Abdülfettah Rauf’un yaşadığı zulümlere ilişkin bilgi için bkz. H. Yıldırım Ağanoglu, “Üsküp’te Türklük ve İslamiyet İçin Mücadele Eden Meddah Medresesi

uygun biçimde yaşamada kararlılığını sürdürür. Kendisinin ve Kuzey Makedonya başta olmak üzere diğer Balkan halklarının yaşadığı acılara tanık olan ya da bu acıları tanıklardan dinleyen şair, şiirlerinde kendisi ve mağdur Müslüman Türkler adına endişelerini dillendirir. Uzun yıllar bu coğrafyada yapılan katliamlar, yaşanan adaletsizlikler birçok kişi gibi Abdülfettah Rauf'u da ümitsizliğe sevk etse de o tüm bunlara rağmen o topraklarda yeniden doğacaklarına inanır, geleceğe umutla bakar. O, şiirlerinde de görüldüğü üzere, zaman zaman umutsuzluğa kapılarak adeta kaybolan değerler için ağıtlar yaksa da çoğu şiirinde okurlara ümitvar olmayı telkin eder.

Yok Olma Endişesi ve Ümitsizlik

Kişilerin ümitsizleşmeleri, umutlarını tamamen yitirmeleri kısmen kendi kendileriyle ilgili olsa da çoğu zaman dış etkenler kaynaklıdır. Kötü bir çevrede yaşamak zorunda kalmak, talihsiz bir süreçten geçmek ümitsizleşmede en büyük etkenlerdir. Kişiler çoğu zaman maruz kaldıkları olumsuz durumu düzeltmek ya da o ortamdan uzaklaşmak isteseler de şartları bunu mümkün kılmayabilmektedir. Tüm beklentileri ve mücadeleleri karşılıksız kalan kişiler ya isyan etmekte ya tamamen karamsarlaşmakta ya da teslimiyet bayrağını çekmektedirler. Osmanlı bakiyesi Üsküp ya da Kuzey Makedonya'da sürekli baskı ve şiddete maruz kalan Abdülfettah Rauf da zaman zaman umudunu kaybedip karamsar ruh hâline kapılır. Ondaki bu durum şiirlerine doğrudan yansır.

Abdülfettah Rauf'un umutsuzluk izleğini öne çıkardığı şiirleri onun zaman zaman yaşadığı tereddütlerin ifadesidir. Hayatı mücadeleyle geçen, mücadeleleri çoğu zaman sonuçsuz kaldığı gibi daha büyük bedeller ödemesine neden olan birçok şahsiyet gibi

Mezunu İki Dava Adamı: Şuayb Aziz ve Abdülfettah Rauf", *Üsküp'te Meddah Medresesi*, ed. Sevba Abdula ve Abdullah Taha İmamoğlu (Üsküp: IDEFE Yayınları, 2024), 476–493.

Abdül Fettah Rauf da benzer tereddütleri yaşar; isyan duygularını dillendirir. Bu bağlamda “Vâ-hayfâ!” şiirindeki şu mısralara bakmak yararlı olacaktır:

*Bir kuyunun dibinden yücelere bakmışım
Yerde gezen ilhâma altın kanat takmışım
Ben de coşkun bir ırmak gibi coşkun çağlardım
Fakat yazık kim gördü çorak çölde akmışım
(...)
Zulme isyan ederek adl ü hakka tapardım
İstikbâlimi çalandan ben o hakkı kapardım
Şi'r ü şu'ûr yolunda şehnameler yazarak
Vatan vefa edeydi ben de bir şey yapardım.⁵*

Bu mısralardaki sitemler, yurt mücadelesinde yaptıkları görül-meyen sanatçı/şahsiyetin tepkileridir. Tıpkı Mehmet Âkif gibi zulme karşı adaletle mücadelede kararlı olan Abdül Fettah Rauf, ülkenin hâlinin her gün daha da kötüye gitmesine ve verdiği mücadelelerin sonuçsuz kalmasına ya da görülmemesine üzüldü:

*Gözlerini açmaya koştukça kör milletin
Gözlerimi çıkardı izi tozu zilletin
Ben nûra çağırdıkça nâr döktüler başıma
Dermânı yokmuş meğer küfrân denilen illetin
(...)
İfan mahfillerinde bağdaş kurmuş cehalet
Takva kürsilerinde çene çalar rezalet
Hâ'inler emîn olmuş emîne hâ'in derler
Yalancı doğru çıkar doğruya derler la'net.⁶*

5 Abdül Fettah Rauf, *Zulmetten Nûra*, haz. Emre Aracı, Emrah Gökçe & Sevba Abdula (Üsküp: IDEFE Yayınları, 2022), 34.

6 Abdül Fettah Rauf, *Zulmetten Nura*, 35-36.

Abdül Fettah Rauf, göstermeye çalıştığı doğru yol ya da aydınlık görölmek istenmediği gibi kendisinin zindanlara kapatılarak ışığa ve huzura hasret bırakılmasından da oldukça muzdariptir. Onun yaşadığı devirde -totaliter yönetimlerin çoğunda olduğu gibi- içinde bulunduğu toplumda cahiller, zalimler her kurum/ makama hâkim olup kendisi gibi ülkesi ve halkının iyiliği için güzelliği telkin edenler sahtekâr, hain muamelesi görür. Abdül Fettah Rauf Efendi

*Ne çâre ki kanadı yolunmuş bir tâ'irim
Kendi hor mezarında ağlayan bir zâ'irim
Gözsüzler diyârında doğan bir kış güneşi
Sağırlar arasında öten bülbül şâ'irim.* ⁷

diyerek teslimiyet bayrağını çektiğini, kendisini ve sanatını anlamayanlara karşı kırıgın olduğunu söyler. “Kara Akşam” şiirinde de benzer duygular hâkimdir. Şair özne yine anlaşılmamaktan, kıymetinin bilinmeyişinden şikayetçidir:

*Mahvoldu hayalim emelim maksadım evvâh
Bîçâre gönül söyleyecek söz bulamaz âh
Artık ne bu toprak üzerinde bize yer var
Yok yok ne de göklerde bize bir meded Allah!* ⁸

Bu mısralar, Ziya Paşa ile İsmail Safa'nın bedbin ruh hâlinin yansıması olan ifadeleri hatırlatır. Bu sitem duygularında Ziya Paşa ve Mehmet Âkif'in şiirleri de tesirli olmakla birlikte bu ruh hâli ve sitem duyguları daha çok şairin yaşadığı tarihî süreçle ilintilidir.

“Şübheden Yakîne!” şiiri ümitsizlik, tereddüt hâlinde umuda ve huzura geçiş hâlini yansıtır. Şiirde söz konusu edilen bireysel

7 Abdül Fettah Rauf, *Zulmetten Nura*, 39.

8 Abdül Fettah Rauf, *Zulmetten Nura*, 53.

bir sarsıntı hâli ya da endişe olmayıp toplumun ruh hâlidir. Şair özne yaşadığı dönemin karanlık atmosferinin kendisinin şahsında o coğrafyadaki Müslüman Türklere yaşattığı korkuları oldukça çarpıcı biçimde ifade eder:

*Karanlık üstüne karanlık düştü
Bu karanlığa bin kara cin üştü
Şeytanlar, cadılar doldu, görüştü
Bu şübhe bu kadar korkunç bir düştü
Kapandı semalar, yıkıldı yerler
Geberdi her yerde o fâni ferler
Fırlattı ölümler, yıkık makberler
Zemînin dibine çöktü minberler
(...)
Güneşler battılar, aylar tutuldu
Karanlık dev çöktü nûrlar yutuldu
Bir mezar oldu yıldızlara fezâ
Bir varmış bir yokmuş hep unutuldu⁹*

Simgesel anlatımın öne çıktığı bu şiirde, ülkenin/toplumun istikbalinin karartılması, güneş ve ay tutulmasına benzetilirken o coğrafyadaki Müslüman Türk halkın maziyle/değerleriyle bağlarının koparıldığına dikkat çekilir.¹⁰ Nitekim uzun yıllar bu coğrafyadaki Müslüman Türk halklar için karanlık günler hâkim olur; halk, İslami kimlik ve yaşama biçiminden olabildiğince uzaklaştırılır.

9 Abdülfettah Rauf, *Zulmetten Nura*, 93.

10 Abdülfettah Rauf'un şiirlerinde Rumeli coğrafyasında kaybolan değerler karşısında hissedilen acıların nasıl yansıma bulduğu "Mehmet Güneş, 'Abdül Fettah Rauf'un Şiirlerinde Rumeli'nin Tabii Güzelliğine Övgü, Kaybolan Değerlere Ağıt,' *Abdül Fettah Rauf: Şiiri, Düşünce Dünyası ve Hayatı* içinde, ed. Sevba Abdula (Üsküp: IDEFE Yayınları, 2023), 245-258" yazıda incelenmiştir.

“Bir Garîbin Baharda Hazân Duyguları” şiirinde öz yurdunda garip ve çaresiz bırakılan şair özne, bir an için huzurlu ve mutlu bir ortam hayaliyle yaşamaya çalışsa da acı gerçekler, onu hayal kurmaktan dahi mahrum bırakır:

*Vardar’daki ahengi safa handesi sandım
Bir lahza için âlem-i ikbâle inandım
Birdenbire bir silkinerek hâle bakınca
Vallâh bu hicrânlı esaretten utandım
Yurdun ki bütün sâhası bin kanlı mezârdır
Bülbül sesini dinlememiz bizlere ârdır
İkbâlde olan kimselere kış da bahardır
Yurdunda garîb kalmışın ammâ nesi vardır?¹¹*

Bu mısralar da göstermektedir ki özel olarak Üsküp aslında tüm Rumeli coğrafyasında Mehmet Âkif’in *Hakkın Sesleri* adlı ağıt metnini andıran eserinde çizdiği tablolar¹² -aradan uzun yıllar geçmesine rağmen- çok değişmemiştir. Balkan Savaşları esnasında ve sonrasında yapılan katliam ve zulümler dolayısıyla bu coğrafyada yaşayan Müslüman halkın çoğu buradan Türkiye’ye göçerken bu toprakları terk etmemekte kararlılığını sürdürenlerin oranı da azımsanamayacak kadar fazladır. Onlar tüm olumsuzluklara rağmen Rumeli’de kalmakta ısrar etseler de sürekli yapılan yıldırma, bezdirme politikaları onları

11 Abdülfettah Rauf, *Yine Vatan İçin*, haz. Emre Aracı, Emrah Gökçe & Sevba Abdula (Üsküp: IDEFE Yayınları, 2021), 52.

12 “Tek kıvılcım kabarıp öyle cehennem kustu:/ Ki hemen kol kol olup sardı bütün bir yurdu/ O ne yangın ki: Ocak kalmadı söndürmediği/ O ne tûfan ki: Yakıp yıktı bütün vâdiyi!” (Mehmet Âkif, Ersoy, *Safahat III. Kitap Hakkın Sesleri*, haz. Fazıl Gökçek (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2007), 28.) vb. şekilde tasvir edilen yıkımın üzerinden uzun bir süre geçmiş olsa da yüreklerde açtığı onulmaz yaralar asla kapanmamış, neden olduğu mağduriyetler de aynı şekilde devam etmiştir.

geleceklerine ilişkin ümitsizliğe sevk etmiştir. Abdülfettah Rauf her ne kadar metanetli ve güçlü durmaya çalışsa da tanık oldukları ve kendilerine reva görülen yaşama biçimi onu isyanın eşiğine getirmiş; istikballeri noktasında ümitsizliğe sevk etmiştir. Bu şiir bu ruh hâliyle kaleme alınmıştır:

Yurdumda bu hicrân u elem sesleri dinsin

Arşından ilâhî bu yere rahmet insin

İnmez ise eyvâh!

Lütfet büyük Allah!¹³

Mısralarında da görüleceği üzere Abdülfettah Rauf, her şeye rağmen hayata umutla bakar; Allah'tan yardım ister. O, bu yönüyle de Mehmet Âkif'e benzer. Tüm olumsuzluklara rağmen Kuzey Makedonya özelinde tüm mazlum coğrafyalarda ızdırabın son bulmasını umut eder. Bu bağlamda "Ümmîd Cândır!" şiirinin son dörtlülüğü de çarpıcıdır:

Mâzî o ne dönmeyen zamandır

Ya hâl o da bir yalancı ândır

Müstakbel o da serâb-ı muğfil

Lâkin ne yaman ümîd-i cândır.¹⁴

Rumeli coğrafyasının mazide oldukça şaşaalı ve huzurlu günler yaşamasına karşın hâlihazırda ise ne kadar aldatıcı/üzücü durumda olduğuna dikkat çeken şair özne, yaşadıkları coğrafyada yakın süreçte huzur ve sükunun hâkim olmasının çok zor olduğunun farkındadır. O nedenle geleceğe umutla bakmanın da aldatıcı olduğunun idrakindedir. Buna karşın umudu, yaşamının en temel unsuru olarak gördüğü için geleceğe umutla bakmaktan başka bir seçenek bulamaz.

13 Abdülfettah Rauf, *Yine Vatan İçin*, 523

14 Abdülfettah Rauf, *Vardar*, haz. Emre Aracı, Emrah Gökçe & Sevba Abdula (Üsküp: IDEFE Yayınları, 2021).39.

Yeniden Doğuş Umudu

Kişiler bazen bireysel bazen de çevresel/toplumsal nedenlerden dolayı karamsarlaşıp hayattan umutlarını keserler. Kişilerden bazıları teslimiyetçi davranırken bazıları ise ya hayat karşısında karamsar bir tavır alır ya da kendilerine biçilen hayata isyan eder. Bu ruh hâllerindeki kişiler, çevrelerindeki gelişmelere/değişimlere paralel olarak çelişkili ruh hâline bürünüp gelgitler yaşayabilirler. Bu süreçte kişinin kendi hayatındaki ya da ait olduğu çevre/toplumdaki küçük bir hareket, onu karamsarlıktan uzaklaştırıp ona yeniden doğuş umudu da yaşatabilir. Bu değişim bazen geçici olabildiği gibi bazen de kalıcıdır. Yaşadığı tarihî süreç bakımından talihsiz olan Abdülfettah Rauf zaman zaman gelgitler yaşasa da çoğu zaman umudunu korumuş, yaşadığı karamsarlıktan uzaklaşıp teslimiyetçi davranmıştır. Onun tüm olumsuzluklara rağmen umudunu koruması aldığı dinî eğitim ve millî şuurdan ileri gelir.

“Yeni Yıl Dağdağası” şiirinde ömürden kaybedilen yılın kutlanmasını anlamsız bulan şair özne “Yeni Yıl Münasebetiyle” başlıklı bir şiirinde bu yaklaşımının aksine yeni yıllar yeniden doğuş yaşamayı arzular, umut eder:

*Dilerim hakkınızda bu yeni yıl
Gecesiz bengi bir sabâh olsun
Görmesin kış u güz hayat bağınız
Solmayan bir bahâr ile dolsun
(...)
Sona ersin âteş-i silâh yarışı
Görelim bengi bir beşer barışı
Cennet olsun cihânda her karışı
Hakk kabûl eylesin bu yalvarışı!¹⁵*

15 Abdülfettah Rauf, *Ey Yurdum*, haz. Emre Aracı, Emrah Gökçe & Sevba Abdula

İki şiir birlikte okunduğunda, ikisinde de aynı hadise üzerine farklı yaklaşımlar sergilenmesi, şair öznenin çelişkili ruh hâlini de yansıtmakla birlikte daha çok yaşadığı coğrafyada huzur ve barıştan umudunu kesen çaresiz insanın yeni bir başlangıç niteliğindeki yeni yılı umutla özdeşleştirmesiyle ilintilidir. Şiir simgesel okumaya tâbi tutulduğunda şair öznenin yeni yılda istenmeyen, arzu edilmeyen olay ve durumların yaşanmamasını temenni ettiği görülür. Şair öznenin en büyük isteği, savaşların, çatışmaların bitip sadece cehenneme çevrilen Rumeli coğrafyasına değil tüm dünyaya barışın hâkim olması ve bu duasının kabul edilmesidir. Abdülfettah Rauf bu şiirinde yeni yılın, yenisinden doğuşun aracı olmasını umut edip güzel temennilerde bulunurken yine “Yeni Yıl Münasebetiyle” başlıklı başka bir şiirinde ise yeni yıl kutlamalarında karşılanan yeni yılla geleceğe umutla bakılmasını anlamsız bulur:

*Çırpınır gâfil beşer bir gamda bir ikbâl için
Gark-ı âlâm oldu ömrü bunca boş âmâl için
Kendine icâd eder aldanmak üzre bir emel
Hayf-ı mâzî tayf-ı âtîden uzak bir hâl için
Ey gelen yıl kanma alkışlarla istikbâline
Böyle yapmıştı geçen yıl aynı istikbâl için
Her geçenden müştekidir her gelenden pür-ümîd
Dâ'imâ mechûlû ister kendini iğfâl için¹⁶*

Bu mısralarda da görüldüğü üzere yeni yıla umut dolu yeni anlamlar yüklense de şair özneye göre bu bir yanılgı olup her yıl olduğu gibi bu yeni yılda da gök kubbe altında çok fazla değişiklik olmayacaktır. Bu yaklaşım; umudunu yitiren, karamsarlaşan bir kişinin ruh hâlinin ifadesi olduğu gibi çoğu toplumda yaygınlaşmaya

(Üsküp: IDEFE Yayınları, 2023), 73.

16 Abdülfettah Rauf, *Ey Yurdum*, 75.

başlayan, kapitalist düzenin de en belirgin göstergeleri sayılabilecek kutlamalara erken tepki olarak da okunabilir.

Abdül Fettah Rauf'un yer yer destansı metinleri andıran, hamasi ifadelerin öne çıktığı “Zulmetten Nura” şiirinde -yaşadıkları süreçteki tüm olumsuzluklara rağmen- kendi kendisine ve halkına ümitvar olmayı telkin ettiği görülür. Uzun süredir Rumeli'yi huzur ve barıştan uzaklaştırıp halkın ve ülkenin istikbalini karartanlara karşı oldukça tepkili olan şair özne, karanlık günlerden sonra uzun sürecek aydınlıkların yakın olacağına inancını oldukça şairane anlatımla ifade eder:

*Ağaran saçlarımızdan açacak sümbüller
Saçılan kanlarımızdan bitecektir güller
Giryemizden doğacak nefha saçan bülbüller
Serecek ufkuma ay ışığından tüller
Olacak kartopu her attığın ey gülle atan
Ay ile yıldızı bir gün doğacak şimdi batan
Bir sebep kalmayacak geçmişî hâle aratan
Bir gülistan olacak mezbele dönmüş bu vatan¹⁷*

Kendisine her bakımdan benzetildiği ve kendisinden de “Üs-küp'ün Mehmet Âkif'i”¹⁸ şeklinde söz edilen, hakkında şiirde yazdığı Mehmet Âkif gibi yaşanan trajedi Abdül Fettah Rauf'u zaman zaman ümitsizliğe sevk etse de o hep umudunu korumaya çalışır. Onun bu şiirinde -“İstiklâl Marşı” başta olmak üzere- Âkif'in şiirlerinin tesiri oldukça belirgindir:

17 Abdül Fettah Rauf, *Zulmetten Nura*, 13.

18 Ertuğrul Karakuş, “Balkanların Âkif'i Abdül Fettah Rauf'un Şiirine Dair Bazı Hususiyetler”, *Türk Dünyası Edebiyatı*, ed. Soner Sağlam, (Ankara: İhlamur Kitap, 2021), 118.

*Korkma susmaz ki patırtıyla bu kudsî Kur'an
 Korkma sönmez üfürüklerle bu şems-i tâbân
 Korkma solmaz güz ile ravzatü'l-adn-i rıdvân
 Korkma batmaz ebedîdir ebedîdir îmân
 Korkma billâh yıkılmaz bu ilâhî bünyan
 Bir taşı oynamaz olsa beşeri bin isyan
 Kâr eder mi bu ilahî kayaya bin tûfân
 Yine îmân yücelip kahrolacaktır tuğyân*¹⁹

Abdül Fettah Rauf da Mehmet Âkif gibi Müslüman halka korkmamasını telkin eder., onları cesaretlendirmeye çalışır. Kısa süreli darbelerin o coğrafyadan İslami kimliği silmesinin asla mümkün olamayacağına inancı tam olan şair özne, bu inancının okurlarına da tesir etmesini ister. Şiirin ilerleyen dörtlüklerinde savına delil olarak Müslümanların tarih içinde gösterdikleri başarıları örnek olarak gösterir. Hz. Hamza, Halid bin Velid, Sa'd bin Ebû Vakkas gibi kahramanların önderliğinde kazanılan Bedir, Huneyn, Tebuk ve Hayber zaferlerinin benzerinin tekrar gerçekleşmesi için hiçbir engel olmadığına tüm samimiyetiyle inanan şair özne; Bağdat, Semerkant ve Buhara gibi şehirlerin yeniden inşa edilebileceği fikrindedir. Tüm bu olumlu gelişmelerin gerçekleştiğini fizikî olarak görememe ihtimaline de dikkat çeken şair özne, tıpkı Âkif gibi ölüm sonrasında fizikötesinde bunu hissedebileceği inancındadır:

*O zaman ben kara toprakta dağılmış cesedim
 Bu yiğit neslime şükran okurum yok hasedim
 Düşünüp fahrederim gör ki ne oldum ne idim
 Rabb'ime şükrederim fahrime tevbe! Ne dedim?
 (...)*

19 Abdül Fettah Rauf, *Zulmetten Nura*, 14.

*O zaman belki bu tatsız ve pürüzlü üslûb
İle yazdım size bu şi'ri iradem meslûb
Size bir hatıra şâyed kalacaksa ne şeref!
Âh eğer bizlere mesken kalacaksa Üsküb
Size ey nesl-i necîb
Size ey azm-i mehîb²⁰*

O da Âkif gibi ümmetin, milletin zaferinden, huzurundan dolayı büyük mutluluk duyacaktır. Duygularını oldukça yalın bir anlatımla ifade eden şair, Üsküb'ün Müslüman belde kimliğini koruması için verdikleri mücadelenin boşa gitmediğini görecektir. Şair “Zulmetten Nura” başlığıyla öz biçimde ifade etmeye çalıştığı üzere şiirini, Üsküb özelinde Rumeli'nin hâlihazırdaki karanlıktan kurtulup aydınlık/huzur dolu bir ortamda yaşayacağı umuduyla bitirir:

*Yine bir gün şu batan nazlı hilâlin doğacak
Bedr olup âlemi baştan başa nura boğacak
Yurdunu zulme boğan zulmeti artık kovacak
Bu karanlık geceye şöyle bir ak gün doğacak
Sarpsa da korkma sakın her yokuşun bir düzü var
Sarssa da yıkılma sakın her gecenin gündüzü var.²¹*

Şiirde geçen hilal ve bedir kavramları sembolik anlamlıdır. Şair özne, hilalin yeniden doğup dolunay şekli alarak tüm âlemi aydınlatacağını söyler; bir gün bu topraklara İslam medeniyetinin tekrar hâkim olacağına olan umudunu yineler. Bu coğrafyada İslam medeniyeti hâkim olunca yıllardır zaten İslam beldesi olan Üsküb vb. şehirlerin yeniden İslami kimliğiyle öne çıkacağına olan inancını dillendirir.

20 Abdülfettah Rauf, *Zulmetten Nura*, 22.

21 Abdülfettah Rauf, *Zulmetten Nura*, 27.

“Ümmîd Al!” şiirinde “Ümitsizlik elemelerden, ölümelerden beter bir hal/ Sakın rûhunda yer bulmasın bu illet-i meşum”²² diyerek ümitsizliği en büyük hastalık olarak nitelendiren Abdülfettah Rauf’un eserlerinin yıllar sonra yayına aktarılması, ona ilişkin etkinliklerin artması, onun adıyla anılan dernek vb. oluşumların kurulması, onun bu inanç ve umudundaki haklılığını göstermiştir. Bir şiirine başlık olan “Rabb’imizdir Bizi Dil-şâd Edecek” ifadesi, söz konusu şiirde bazen çok benzer biçimde bazense şiirsel anlatımla sıklıkla tekrar eder. “Bu Yılın Bahârı” şiirindeki

Ruhlarda bahar olmalıdır fasl-ı baharla

Bizler de açıp gülmeliyiz asl-ı baharla

Bülbül güle, gül bülbüle, bin nûkte saçarken

*Bizler de bugün hoş olalım nesl-i baharla.*²³

dörtlükte de görüleceği üzere şair, tüm olumsuzluklara rağmen hayata umutla bakmayı, yaşadıkları coğrafyaya bahar gibi huzurun da geleceği ümidiyle yaşamayı telkin eder. Şair, hâlihazırda kargaşa ve kavgalar olsa da ânın tadını çıkarıp güzel günlere kavuşma hayaliyle yaşanması gerektiği fikrindedir.

“Şübheden Yakîne!” şiirine oldukça kasvetli, endişeli ve korkulu duygu durumunu tasvirle başlayan şair özne, karamsar ruh hâlinde iyimser duygulara geçişini oldukça yalın bir anlatımla ifade eder. Necip Fazıl’ın “Çile” şiirine nazire olarak yazılan²⁴ bu şiirde, Çile’ye benzer bir vecd hâli ve ruhî değişim aktarılır. Şair özne karamsarlıktan iyimserliğe, ümitsizlikten sonsuz ümide, yok olma kaygısından yeniden doğuş düşüncesine geçer:

Açıldı önüme berrâk bir semâ

Her nuru bir revzen ki Allah-nümâ

22 Abdülfettah Rauf, *Zulmetten Nura*, 30.

23 Abdülfettah Rauf, *Vardar*, 58.

24 Bu bilgi, editörün notu olarak geçmektedir. Bkz. Abdülfettah Rauf, *Zulmetten Nura*, 91.

*Dirildi, bağçeler, güller, ağaçlar
 Yeniden başladı bir rûh-ı nemâ
 Şübheyi bir anda imân öldürdü
 Ağlayan ruhumu güldü güldürdü
 Kalbimde kuruldu zafer tâkları
 Böyle bir savaşı Allah da gördü
 (...)
 O zaman bu tatlı hitâbı duydum
 Gördüğüm o nûrdan kitaba uydum
 Susamış gönlümü hakka kandırdım
 Acıkmış ruhumu besledim doydum.²⁵*

Abdül Fettah Rauf birçok şiirinde olduğu gibi bu şiirinde de sinematografik anlatımı öne çıkarmıştır. Şair özne, hafakanlı ruh hâlinde huzura erişti, “Çile” şiirindekine oldukça benzer eylemsel ifadeler ya da söylemle aktarır. Şiirde aynı zamanda tasavvufa özgü bir anlatım da dikkati çeker. Kırklı yaşlarını sürgünlerde, zindanlarda geçiren Abdül Fettah Rauf -özellikle bu yıllarda- çok ümitsizdir. Özel olarak Üsküp halkı genel olarak tüm Rumeli’nin istikbali ve huzurundan oldukça endişeli olsa da inancı sayesinde bunalıma girmekten kurtulur, büyük saygı ve hayranlık duyduğu Mehmet Âkif gibi o da teslimiyetçi davranır. “Büyük Şair Mehmet Âkif” şiirinde geçen “Münisti bütün hislere, matemlere mûnis;” ve “Her mâteme, her nâleye şehbâlini gerdin;”²⁶ mısralarında onun insancıl, vicdanlı yönü vurgulanır. Âkif yaşadığı süreçte tanık olduğu acılar karşısında olağanın üstünde tepkiler gösterse, isyanın eşiğine gelse de sonunda teslimiyetçi davranır.

25 Abdül Fettah Rauf, *Zulmetten Nura*, 96-97.

26 Abdül Fettah Rauf, *Yine Vatan İçin*, 66-67.

SONUÇ

Umut-umutsuzluk çatışması arasında kalan Abdülfettah Rauf'un Balkanlarda yok olma endişesinden sıyrılıp yeniden doğuş umuduyla geleceğe nasıl baktığı şiirlerine doğrudan yansımıştır. Onun bu ruh hâli, *Yine Vatan İçin*, *Vardar* ve *Ey Yudum* adlı şiir kitaplarındaki şiirlerde de yansıma bulmakla birlikte *Zulmetten Nura* adlı şiir kitabı bu bağlamda oldukça yoğundur. “Zulmetten Nura”, “Ümmîd Al!”, “Pür-ümmîdim”, “Rabb’imiz Bizi Dil-şâd Edecek” vb. şiirler, mağdur halkın millî bilincini canlandırmak, onları geleceğe güven ve umutla baktırmak isteyen şairin, bu uğurda şiirlerini nasıl araçsallaştırdığını göstermektedir.

Abdülfeftah Rauf'un şiirleri millî bilincin canlanmasında, Rumeli coğrafyasında millî kimliğin inşa edilmesinde oldukça işlevsel olan/olabilecek metinlerdir. Birçok şiirinde hamasi edayla tarihî zaferlere ve komutanlara atıf yaparak ümitsizliğe kapılan halka, mazide gerçekleştirilen başarıların hâlihazırda olmasa da yakın gelecekte gerçekleşmesi için hiçbir engel olamayacağı fikrini telkin eder. Fettah Efendi'nin şiirleri, olabildiğince yalın bir dile sahip olmakla birlikte içerdiği simgesel anlatım da zaman zaman kendini hissettirir. O, bu yönleriyle de Mehmet Âkif'e benzer. O yaşadığı müddetçe Rumeli coğrafyası ateş çemberi içerisinde olduğu için şiirlerinde didaktizm öne çıkmıştır. Fettah Efendi'nin şiirlerinde de yer yer ümitsizliğe rastlanmasına karşın isyankâr ifadeler yoktur. O daha çok teslimiyet/tevekkül hâlinindedir.

KAYNAKÇA

- Abdula, Sevba. “Vatanını Kaybeden Bir Alim, Şair ve Entelektüel: Abdülfettah Rauf”, *Abdülfettah Rauf: Şiiri, Düşünce Dünyası ve Hayatı*. Ed. Sevba Abdula. Üsküp: IDEFE Yayınları, 2023, s. 1-29.
- Ağanoğlu, H. Yıldırım. “Üsküp’te Türklük ve İslamiyet İçin Mücadele Eden Meddah Medresesi Mezunları İki Dava Adamı: Şuayb Aziz ve Abdülfettah Rauf”, *Üsküp’te Meddah Medresesi*, Ed. Sevba Abdullah, Abdullah Taha İmamoğlu, Üsküp: IDEFE Yayınları, 2024, s. 467-494.
- Ersoy, Mehmet Âkif. *Safahat III. Kitap Hakkın Sesleri*, Haz. Fazıl Gökçek, Dergâh Yayınları, İstanbul 2007.
- Güneş, Mehmet. “Abdülfettah Rauf’un Şiirlerinde Rumeli’nin Tabii Güzelliğine Övgü, Kaybolan Değerlere Ağıt”, *Abdülfettah Rauf Şiiri, Düşünce Dünyası ve Hayatı*, Ed. Sevba Abdula. Üsküp: IDEFE Yayınları, 2023, s. 245-258.
- Hüseyin Raci Efendi. *Zağra Müftüsünün Hatıraları Tarihçe-i Vak’a-i Zağra.*, Haz. Ertuğrul Düzdağ. İstanbul: İz Yayıncılık, 2012
- Karakuş, Ertuğrul. “Balkanların Âkif’i Abdülfettah Rauf’un Şiirine Dair Bazı Hususiyetler”, *Türk Dünyası Edebiyatı*, Ed. Soner Sağlam, İhlamur Kitap, Ankara 2021, s. 117-121.
- Nazım, Elif. *Üsküplü Abdülfettah Rauf’un Şiirlerinde Balkan Tarihi, Coğrafyası ve Kültürü*, (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, İstanbul 2024).
- Abdülfettah Rauf. *Ey Yurdum*. Haz. Emre Aracı, Emrah Gökçe & Sevba Abdula. Üsküp: IDEFE Yayınları, 2023.
- . *Vardar*. Haz. Emre Aracı, Emrah Gökçe & Sevba Abdula. Üsküp: IDEFE Yayınları, 2022.
- . *Yine Vatan İçin*. Haz. Emre Aracı, Emrah Gökçe & Sevba Abdula. Üsküp: IDEFE Yayınları, 2021.
- . *Zulmetten Nura*. Haz. Emre Aracı, Emrah Gökçe & Sevba Abdula. Üsküp: IDEFE Yayınları, 2022.